

Spis treści

Wprowadzenie (Stanisław Kawula)

Pedagogika społeczna jako subdyscyplina naukowa i kręgi jej działalności	13
Po co studiować pedagogikę społeczną?	18

Część pierwsza

PODSTAWOWE KATEGORIE I KIERUNKI PRZEOBRAŻEŃ

Rozdział 1

Pedagogika społeczna i jej miejsce wśród nauk pedagogicznych (Stanisław Kawula)

1.1. Etapy rozwoju pedagogiki społecznej	25
1.2. Dylematy pedagogiki społecznej na przełomie XXI wieku	27
1.3. Swoista metodologia pedagogiki społecznej	32
1.4. Środowisko życia a środowisko wychowawcze człowieka	34
1.5. Spór o pedagogikę społeczną	38
1.6. Uwagi na czas reformy edukacji	45

Rozdział 2

Ewolucja zadań polskiej pedagogiki społecznej (Wiesław Ciczkowski)

2.1. Zasadnicze pytania	49
2.2. Okresy rozwoju polskiej pedagogiki społecznej	49
2.3. Zadania pedagogiki społecznej w I i II okresie jej rozwoju	55
2.4. Pedagogika społeczna w dekadzie lat 80. – III okres	57
2.5. Nowe wyzwania stawiane pedagogice społecznej w latach 90. i na przełomie wieków – okres IV	58
2.6. Zakończenie	59

Rozdział 3

Pedagogika społeczna humanistycznie zorientowana

(Mikołaj Winiarski)

3.1. Humanistyczne korzenie pedagogiki społecznej, jej współczesne słabości i ich przezwyciężanie.....	63
3.2. Nowe ramy przedmiotu pedagogiki społecznej	67
3.3. W centrum zainteresowania sytuacje życiowe człowieka	75
3.4. Od opieki do wsparcia społecznego.....	81

Rozdział 4

Współczesny sens pedagogiki społecznej

(Stanisław Kawula)

4.1. Założenie metodologiczne i praktyczne pedagogiki społecznej	89
4.2. Pedagogika społeczna wobec aktualnych potrzeb społecznych i edukacyjnych	92
4.3. Praca socjalna w pedagogice społecznej	94
4.4. Pedagogika społeczna wobec wyzwań końca XX wieku	98
4.5. Pedagogika społeczna jako przedmiot studiów	103

Rozdział 5

Czynniki i sieć wsparcia społecznego w życiu człowieka

(Stanisław Kawula)

5.1. Biologiczne i środowiskowe koncepcje rozwoju.....	115
5.2. Daleka i bliska perspektywa socjalizacji dziecka	118
5.3. „Spirala życzliwości” jako cel społecznego wsparcia	124

Rozdział 6

Edukacja środowiskowa – istota, wymiary, aktualne problemy

(Mikołaj Winiarski)

6.1. Różne spojrzenia na istotę środowiska wychowawczego.....	135
6.2. Środowisko lokalne — pojęcia, struktura, znaczenie wychowawcze.....	139
6.3. Modele kreacji środowiskowej	146
6.4. Wielowymiarowość edukacji środowiskowej	153
6.5. Podstawowe cechy edukacji środowiskowej	156

Rozdział 7

Siły społeczne jako kluczowa kategoria pedagogiki społecznej

(Andrzej Olubiński)

7.1. Siły społeczne — geneza i problemy definicyjne.....	163
7.2. Siły społeczne — problemy ontologiczne	165

7.3. Siły społeczne a pedagogiczny sens środowiska wychowawczego	167
7.4. Uwagi końcowe	169

Rozdział 8

Zasady aktywizacji sił społecznych w pracy socjalno-wychowawczej (Andrzej Olubiński)

8.1. Siły społeczne w ujęciu H. Radlińskiej — aktualność ujęcia.....	173
8.2. Elementarne zasady aktywizacji wychowawczej środowiska z udziałem jego sił	175
8.3. Główne założenia wzmacniania sił w pracy socjalnej.....	176
8.4. Zarys autorskiej koncepcji wychowawczej aktywizacji sił społecznych środowiska.....	185

Część druga

CZOŁOWI PRZEDSTAWICIELE

Rozdział 9

Badania pedagogiczne zespołu Heleny Radlińskiej (1879-1954) (Stanisław Kawula)

9.1. Wprowadzenie	193
9.2. Ogólne założenia badań społeczno-pedagogicznych	195
9.3. Etapy zespołowych badań pedagogicznych	197
9.4. Przykłady zespołowych badań jednorodnych i kompleksowych.....	202
9.5. Organizacja zespołowych badań pedagogicznych w środowisku.....	204
9.6. Zakończenie	206
9.7. Dodatek	207

Rozdział 10

Pedagogika społeczna w ujęciu Aleksandra Kamińskiego (1903-1978) (Stanisław Kawula)

10.1. Wychowanie człowieka w środowisku życia.....	211
10.2. Pedagogiczna teoria środowiska społecznego, kulturowego i przyrodniczego	213
10.3. Metody pracy wychowawczej i socjalnej	216
10.4. Praca socjalna i opiekuńcza	218
10.5. Uwagi końcowe	221
10.6. Kalendarium życia i działalności Aleksandra Kamińskiego	222

Rozdział 11

Ryszard Wroczyński (1909-1987) i jego koncepcja pedagogiki społecznej (*Wiesław Theiss*)

11.1. Drogi życia i pracy Ryszarda Wroczyńskiego	227
11.2. Między historią a pedagogiką	230
11.3. Pedagogika społeczna	232
11.4. Aktualność koncepcji	237

Rozdział 12

Stanisława Kowalskiego (1904-1991) koncepcja doskonalenia **systemu wychowawczego w środowisku** (*Władysław Dykcik*)

12.1. Sylwetka uczonego	241
12.2. Badania nad uwarunkowaniami procesu wychowania i socjalizacji dziecka	242
12.3. Pedagogiczne badania nad funkcjonowaniem i doskonaleniem systemu wychowawczego w typowych środowiskach	244
12.4. Zastosowanie podejścia systemowego w teorii i praktyce	247
12.5. Aktualność koncepcji, osiągnięcia i kontynuacja rozwoju poznawczej pedagogiki społecznej	250

Rozdział 13

Koncepcja szkoły środowiskowej Stanisława T. Szackiego (1878-1934) (*Stanisław Kawula*)

13.1. Wprowadzenie	257
13.2. Życie i działalność społeczno-pedagogiczna Stanisława T. Szackiego	258
13.3. Społeczna rola szkoły w środowisku	260
13.4. Potrzeby środowiska a praca szkoły	263
13.5. Wpływ szkoły na przeobrażanie środowiska	265
13.6. Rola nauczyciela w szkole środowiskowej	268
13.7. Uwagi końcowe	269

Rozdział 14

Rodzina w badaniach pedagogicznych Zygmunta Mysłakowskiego **(1890-1971)** (*Stanisław Kawula*)

14.1. Wprowadzenie	271
14.2. Jego poprzednicy w badaniach polskich i za granicą	271
14.3. Analiza krytyczna koncepcji badawczej Zygmunta Mysłakowskiego	274
14.4. Kontynuatorzy koncepcji badawczej Zygmunta Mysłakowskiego	277

Rozdział 15

System wychowania opiekuńczego Józefa Czesława Babickiego (1880-1952)

(Stanisław Kawula)

15.1. Wprowadzenie	285
15.2. Dziecko w systemie opiekuńczo-wychowawczym	286
15.3. Organizacja pracy opiekuńczo-wychowawczej w zakładach opieki całkowitej	287
15.4. Proces wychowania dzieci i młodzieży w ujęciu Babickiego	290
15.5. Aktualność koncepcji Józefa Babickiego	291
15.6. Zakończenie	293

Rozdział 16

Koncepcja pracy opiekuńczo-wychowawczej w ujęciu Kazimierza Jeżewskiego (1877-1948)

(Jan Lachowicz)

16.1. Wprowadzenie	295
16.2. Powstanie i rozwój koncepcji wiosek dziecięcych	296
16.3. Praca opiekuńczo-wychowawcza	299
16.4. Ostatni etap działalności Kazimierza Jeżewskiego	301
16.5. Zakończenie	302

Rozdział 17

Wkład Kazimierza Lisieckiego (1902-1976) do pedagogiki społecznej i opiekuńczej

(Stanisław Kawula)

17.1. Uwagi wstępne	305
17.2. Ogniska wychowawcze w koncepcji Kazimierza Lisieckiego	306
17.3. Elementy systemu opieki socjalnej i pedagogicznej	308
17.4. Rodzina i jej funkcja opiekuńcza	309
17.5. Założenia i funkcjonowanie ognisk wychowawczych	310
17.6. Próba podsumowania koncepcji	312
17.7. Dodatek	314

Część trzecia

DIAGNOSTYKA PEDAGOGICZNA ŚRODOWISKA

Rozdział 18

Istota i zakres diagnostyki pedagogicznej środowiska

(Stanisław Kawula)

18.1. Diagnoza w ujęciu pedagogiki społecznej	326
18.2. Miejsce ocen w toku działalności wychowawczej	327
18.3. Podstawowe składniki oceny pedagogicznej	328
18.4. Rodzaje norm stosowanych w ocenie zjawisk wychowawczych	330
18.5. Zasadnicze kryteria wyrażania ocen pedagogicznych	331
18.6. Konsekwencje diagnozy pedagogicznej środowiska	334
18.7. Diagnoza a dalsze etapy pracy wychowawczej	335
18.8. Uwagi końcowe	337

Rozdział 19

Problem wskaźników w badaniach pedagogicznych środowiska

(Stanisław Kawula)

19.1. Wprowadzenie	341
19.2. Zastosowanie wskaźników w badaniach pedagogicznych	342
19.3. Badanie zjawisk społecznych a stosowanie wskaźników w badaniach pedagogicznych	344
19.4. Problematyka badawcza oraz zmienne i wskaźniki określające proces wychowawczy	347
19.5. Rodzaje wskaźników stosowanych w badaniach pedagogicznych	350
19.6. Rola wskaźników w badaniach pedagogicznych i działalności praktycznej	354
19.7. Wzorce i mierniki w diagnostyce środowiska	356

Rozdział 20

Zagadnienie integracji oddziaływań wychowawczych w środowisku

(Stanisław Kawula)

20.1. Funkcjonowanie systemu wychowania	361
20.2. Rodzina jako składnik systemu wychowawczego	363
20.3. Płaszczyzny powiązań opiekuńczo-wychowawczych rodziny i szkoły	365
20.4. Zagadnienie wskaźników w badaniach nad współpracą wychowawczą rodziny i szkoły	368

20.5. Zasady pedagogicznych badań systemowych (na przykładzie rodziny)	369
20.6. Społeczno-pedagogiczne problemy aktywizacji społeczności lokalnych	372

Część czwarta

OBSZARY EMPIRYCZNYCH DOCIEKAŃ

Rozdział 21

Współczesne zagrożenia w rozwoju dzieci i młodzieży (*Stanisław Kawula*)

21.1. Zachowanie agresywne pseudokibiców w świetle teorii socjologicznych i psychologicznych a profilaktyka pedagogiczna	385
21.2. Współczesne podkultury młodzieżowe: kontestacja czy przestępczość?	395
21.3. <i>New Age</i> — Nowa Era w dziejach świata a wychowanie	404
21.4. Problemy egzystencjalne dzieci ulicy wyzwaniem dla pedagogiki społecznej (<i>Mieczysław Gałaś</i>)	411
21.5. Profilaktyka zachowań dewiacyjnych i patologicznych młodzieży w reformie edukacji	421
21.6. Dodatek	428

Rozdział 22

Współpraca rodziców i nauczycieli, jej implikacje edukacyjne i determinanty (*Mikołaj Winiarski*)

22.1. Uwagi wstępne	439
22.2. Główne rysy relacji rodzice — nauczyciele	441
22.3. Implikacje dydaktyczno-wychowawcze współpracy	446
22.4. Relacje rodzice — nauczyciele a reformowanie szkoły	450
22.5. Determinanty relacji rodzice — nauczyciele	452

Rozdział 23

Współczesne problemy startu edukacyjnego młodych pokoleń (*Stanisław Kawula*)

23.1. Progi szkolne a start edukacyjny	457
23.2. Społeczno-pedagogiczna problematyka startu życiowego dzieci i młodzieży	458

23.3. Dynamika badanych ciągów rodzinnych a start edukacyjny dzieci i młodzieży	460
23.4. Czynniki warunkujące start edukacyjny	466
23.5. Cele, funkcje i zadania szkoły w środowisku	467
23.6. Problematyka badawcza dotycząca funkcjonowania szkoły środowiskowej	469
23.7. Typowe warunki środowiska określające pracę szkół w makroregionie	471
23.8. Dodatek	473

Rozdział 24

Rodzina społecznego i indywidualnego ryzyka

(Stanisław Kawula)

24.1. Zjawiska patologii i dewiacji w życiu rodziny	481
24.2. Uwarunkowania społeczno-kulturowe dewiacyjnych i alternatywnych form życia rodzinnego	487
24.3. Dziecko w rodzinie funkcjonalnej i dysfunkcjonalnej	492
24.4. Subiektywne i obiektywne czynniki trwałości rodziny i małżeństwa	497
24.5. Rodzina a promocja zdrowia	502
24.6. Rodziny w kryzysie: typologia i terapia	505

Rozdział 25

Bariery resocjalizacji w świetle teorii społecznego naznaczenia

(Stanisław Kawula)

25.1. Przemoc i agresja w społeczeństwie transformacji	515
25.2. Przejawy i rozmiary brutalizacji współczesnego życia	517
25.3. Pytania o źródła agresji — naznaczenie społeczne czy genotyp?	518
25.4. Kilka odniesień teoretycznych	519
25.5. Potrzeba społecznej profilaktyki	523
25.6. O program przeciw brutalizacji życia	524
25.7. Uwagi końcowe	526

Rozdział 26

Pomocniczość w pracy socjalnej i opiekuńczej

(Stanisław Kawula)

26.1. Glokalność, nowa kategoria w obszarze pomocy i pedagogiki społecznej	531
26.2. Oblicza nierówności społecznych	533
26.3. Ku racjonalnej pomocniczości	537
26.4. Syndrom 3 B = Bezrobocie — Bieda — Bezdomność	540
26.5. Drogi wyjścia z sytuacji 3 B	543

26.6. O model polityki prorodzinnej	545
---	-----

Rozdział 27

Pedagogika społeczna wobec problemów człowieka starego (*Stanisław Kawula*)

27.1. Wprowadzenie	551
27.2. Starość i starzenie się jako problem indywidualny i społeczny.....	551
27.3. Strategia rozwojowa dla pedagogiki trzeciego wieku (<i>geragogiki</i>)	554
27.4. Aktywność w życiu starszego człowieka.....	556
27.5. Rola polityki i pomocy społecznej — skala globalna i lokalna.....	560
27.6. Dodatek	563

Rozdział 28

Współczesne problemy edukacji ekologicznej (*Marek Wolny*)

28.1. Strategie ekologiczne w końcu XX wieku	565
28.2. Pedagogika społeczna wobec zagrożeń globalnych i lokalnych.....	569
28.3. Zastosowanie europejskich trendów ekologicznych w edukacji szkolnej	570
28.4. Edukacja ekologiczna a reforma oświaty polskiej.....	574

Rozdział 29

Problemy czasu wolnego w pedagogice społecznej (*Małgorzata Orłowska*)

29.1. Wprowadzenie	581
29.2. Czas wolny w rozumieniu pedagogiki społecznej	583
29.3. Czas wolny jako obszar zainteresowania różnych dziedzin wiedzy.....	587
29.4. Funkcje czasu wolnego — współczesne implikacje pedagogiczne.....	591
29.5. Pedagogika społeczna a ramy wolnego wyboru	593
29.6. Dodatek	596

Rozdział 30

Promocja zdrowia w ujęciu pedagogiki społecznej (*Ewa Syrek*)

30.1. Zdrowie i choroba jako kategorie społeczne	599
30.2. Zdrowie w obszarze zainteresowań pedagogiki społecznej.....	607
30.3. Perspektywa lokalna w promocji zdrowia	611

Rozdział 31

Kwestie socjalne w społeczeństwie zdolnym do przetrwania i rozwoju

(Stanisław Kawula)

31.1. Transformacja ustrojowa i jej społeczne skutki	625
31.2. Sprzeczności i zagrożenia a obszary bezpieczeństwa.....	627
31.3. Zarys koncepcji społeczeństwa przetrwania.....	629
31.4. Cechy społeczeństwa zdolnego do przetrwania.....	631
31.5. Uwagi końcowe	637
31.6. Dodatek	638

Program przedmiotu pedagogika społeczna	653
--	------------

Podstawowa literatura (pozycje zwarte)	657
---	------------

CONTENTS.....	659
----------------------	------------

INHALTSVERZEICHNIS.....	662
--------------------------------	------------

Informacja o autorach.....	666
-----------------------------------	------------

Indeks rzeczowy (<i>Anna Leszczyńska-Rejchert</i>)	667
---	------------